

ЛІТАРАТУРА і МАСТАЦТВА

ОРГАН СІОУЗА СОВЕЦКІХ ПІСЬМЕННІКАУ БЕЛАРУСІ, КІРАУНІЦТВА ПА СПРАВАХ МАСТАЦТВА ПРЫ СОВЕЦЕ МІНІСТРАУ БССР, МІНІСТЭРСТВА КІНЕМАТАГРАФІІ БССР І КАМІТЭТА ПА СПРАВАХ КУЛЬТУРНА-АСВЕТНЫХ УСТАНОВА ПРЫ СОВЕЦЕ МІНІСТРАУ БССР.

№ 41 (741) Субота, 1 кастрычніка 1949 года. Цана 50 кап.

Да пленума Праўлення ССПБ па пытаннях літаратурнай крытыкі

У першай палове кастрычніка склікаецца пленум Праўлення ССПБ, прысвечаны пытанню развіцця літаратурнай крытыкі. Перад пленумам стаяць адназначныя задачы, накіраваныя на тое, каб зрабіць крытычную думку сапраўднай збройю ў барацьбе за ідэйна-мастацкі рост савецкай літаратуры.

На фоне тых поспехаў, якіх дасягнула наша паэзія і проза, адставанне літаратурнай крытыкі асабліва прыкметна. Іно вымяляцца не толькі ў тым, што беларуская літаратурная крытыка яшчэ не зрабілася той аўтарытэтай, накіроўваючай сілай, якая паказвала б шляхі развіцця літаратуры, але і ў тым, што наша крытыка не здолела абагуліць дасягненні пісьменнікаў, каб паказаць, што новага ў савецкую літаратуру ўнеслі яны сваімі творамі за апошнія гады. А між тым сённяшняе становішча беларускай савецкай літаратуры дае велікія багаты і ўдзячны матэрыял для распрацоўкі праблем, якія былі б глыбока павучальнымі і для пісьменнікаў старошага пакалення і для маладых аўтараў.

Назва літаратура па ўдземе. Гэты ўдзём абумоўлены многімі з'явішчамі. Лепшыя беларускія пісьменнікі ідуць у нагу з народам, які будзе камунізм. Сілай мастацкага слова яны адлюстроўваюць сутэсна-гістарычныя заваявы савецкіх людзей, імкнучы зазірнуць у іх заўтрашні дзень, выспына ўдасканалючы сваё майстэрства. Асабліва вялікіх поспехаў дасягнула беларуская паэзія. Можна з поўным правам сказаць, што ў нас многа паэтаў «добрых і рэальных».

На старонках «Літаратурнай газеты» адбываецца дыскусія па пытанню творчай вучобы ў Маякоўскага. Удзельнікі дыскусіі, даводзячы плённасць творчага наследвання лепшага таленавіцкага паэта савецкай эпохі, вельмі добра падкрэпляючы сваю думку на прыкладзе паэзіі Аркадзя Куляшова, які прынес не толькі ў беларускую, але і ва ўсю савецкую літаратуру новыя рытмы і вобразы, нічым не парываючы сваёй нацыянальнай самабытнасці.

Творчасць Якуба Коласа і, у прыватнасці, яго паэма «Рыбакова хата» маглі б быць тэмай для вялікай цікавай размовы пра тое, як Якуб Колас у наш час, паследуючы традыцыі пушкінскай паэзіі, дасягае надзвычайнай выразнасці, музычнасці і гнуткасці верша, маляўнічасці паэтычнай мовы. Аналізуючы творчасць Аркадзя Куляшова, Максіма Танка, Пятруса Броўкі, крытыкі маглі б паказаць, як гэтыя паэты, не паўтарачы адні другога, ідуць праз невялікі лірычны верш і паэму да эпічнага адлюстравання сённяшняга жыцця савецкага народа. Такія творы, як «Комуністы» Аркадзя Куляшова, «Дзёніш міра» Максіма Танка і інш. — выдатны ўзор таго, як асабіста лірычная тема робіцца над ярком паэта тэмай усяго народа і, наадварот, як грамадская тема робіцца хваляючай лірычнай тэмай паэта. Гэтыя пытанні выходзяць далёка за межы беларускай паэзіі, але, на вялікі жаль, у нас пакуль што няма артыкулаў, у якіх вырашаліся б названыя тэмы.

Усё гэта не азначае, што ў беларускай літаратуры ўсё абстаіць добра. Наадварот, крытыка недахопаў, памылак, ідэйна-мастацкіх зрываў у паасобных творах павінна быць настанным клопатам кожнага пісьменніка, які зацікаўлены ў ішчэ большых поспехах і дасягненнях літаратуры. Крытыка і самакрытыка — вучыць партыя большасцю — з'яўляюцца законам развіцця сацыялістычнага грамадства. Рэцэнзіі, тэарэтычныя і праблемныя артыкулы павінны заўсёды звязвацца з задачай далейшага росту нашай паэзіі, прозы і драматургіі.

Пакуль што нельга назваць амаль ні адной навуковай працы, у якой вырашаліся б праблемы творчага наследвання паэзіі Янкі Купалы і Якуба Коласа, улічваючы класікаў рускай і іншых літаратур на беларускіх пісьменнікаў, пытанні барацьбы за дасканаласць мовы, за сюжэтную і кампазіцыйную стройнасць твораў, за жыццёвасць і пераказальнасць мастацкай дэталі і г. д. Адуціваючы таксама манатрафіі пра творчасць паасобных пісьменнікаў.

У часопісах «Поэмы» і «Беларусь», а таксама ў газеце «Літаратура і мастацтва» амаль не друкуюцца праблемныя артыкулы. Недахоны і заганяны крытычна-аблігацыйны адзелаў нашых выданняў у азначаных ступенях характарызуюць становішча беларускай літаратурнай крытыкі наогул. На паседжаннях камісія па крытыцы зусім справядліва адзначалася, што многія крытыкі глыбокі, сапраўды навуковы аналіз твораў падмаюць спрончальным пераказам іх зместу, амаль зусім не спыняюцца на пытанніх пісьменніцкага майстэрства, не закрываючы пытанні сацыялістычнай эстэтыкі, не звязваючы той ці іншы твор з усёй творчасцю пісьменніка або творчасцю паасобнага пісьменніка з усёй беларускай літаратурай.

Жыццё і барацьба народа з'яўляюцца адзіна правільным крытэрыем для ацэнкі ідэйна-мастацкай вартасці кожнага твора, творчасці кожнага пісьменніка. У артыкулах крытыкаў ішчы раз адраджаецца, што да разгледу твораў яны падыходзяць з наперад дадзенымі літаратурнымі схемамі. Зразумела, што такі разгляд нічога не дае ні чытачу, ні пісьменніку. Агульны падыход да твораў літаратуры не дае магчымасці адрозніць асаблівасці творчай манеры аднаго аўтара ад асаблівасцяў творчай манеры другога.

Было б, зразумела, беспадстаўна гаварыць, што наша крытыка нічога не зрабіла. Пасля гістарычных пастаноў ЦК ВКП(б) па пытаннях літаратуры і мастацтва яе якасць значна палепшылася. Выступленні і даклады А. А. Жданова пра часопісы «Звезда» і «Літніца», а таксама на філасофскай дыскусіі і на дыскусіі пра музыку ўзброілі крытыкаў разуменнем сваіх задач перад партыяй і народам, паказалі шляхі далейшага развіцця савецкай літаратуры і мастацтва.

Барацьба з касмапалітызмам, як вараццё, антынароднай ідэалогіяй, напісанне падручнікаў па беларускай літаратуры для сярэдняй школы і прадной да кнігі Кастрычніцкай серыі, барацьба за якасць і майстэрства твораў — усё гэта сведчыць аб поўных дасягненнях нашай літаратурнай крытыкі. Таму наперад ідуць пытанні, якія чакаюць сваёй вырашэння, павінна быць адной з галоўных задач у рабоце пленума.

Для беларускай літаратуры выключна важнае значэнне мае правільнае асветленне праблем літаратурнай спадчыны. Да гэтага часу яшчэ не дадзена выразнай ацэнкі газетам «Наша Ніва», не высветленыя як належаць многія пытанні гісторыі літаратуры. Падручнік па беларускай літаратуры для 8 класа — першая сур'ёзная спроба даць сістэматычны агляд развіцця дарэвалюцыйнай літаратуры. Нягледзячы на недахопы, якія яму ўласцівы, падручнік мае вельмі вялікае значэнне не толькі для настаўнікаў і вучняў, якім ён адрасаваны, але і для ўсяго літаратурнага супольнасця. Іручэнніцы на багатым фактычным матэрыяле, аўтары падручніка даводзяць, што ў развіцці беларускай літаратуры ніколі не было адзінай ліній, як гэта спрабавалі дасяць буржуазныя нацыяналісты, што літаратура па ўсім працягу сваёй гісторыі была вострай зброй класавай барацьбы, што развіталася і расла яна ў шчыльнай сувязі з літаратурамі братніх народаў. Аднак, абмежаванне сваёй дзейнасці толькі пытаннімі гісторыі літаратуры ніколі не можа быць плённым для крытыка. «Як можна правільна разглядаць мінулае літаратуры, не будучы

актыўным удзельнікам стварэння літаратурнай камунізма?» — піша А. Фадзееў у артыкуле «Пра літаратурную крытыку».

Падобнае становішча, якое ніяк нельга лічыць нармальным, налядаецца і ў беларускай літаратурнай крытыцы. Нельга нічым вытлумачыць такога становішча, калі асобныя крытыкі зусім не выстуваюць на старонках друку па нарэжных пытаннях савецкай літаратуры. Вельмі мала пішуць У. Карпаў, Ю. Пшыркоў, П. Пернін, В. Барысенка, ужо волькі год не падаюць сваёй голасу В. Вольскі, Л. Філагоўская і інш.

У свой час былі справядліва раскрытыкаваны артыкулы М. Ларчанкі, які разглядаў літаратуры працэс як «адзіную лінію». М. Ларчанка, замест выпраўлення сваіх памылак на справе, зусім замоўч, не выступаючы з артыкуламі на старонках друку. Ён выклікала заняўся літаратурнай спадчынай. Раздзелы, напісаныя М. Ларчанкам для падручніка па беларускай літаратуры, сведчаць, што ён у наасобных выніках не пераадолеў сваіх памылак. Крытык безаднасна да часу апыраў такімі разуменнямі, як гуманізм, народнасць літаратуры, патрыятызм.

М. Ларчанка гаворыць аб патрыятызме Скарыны, не растлумачваючы характары аго патрыятызма. У раздзеле пра Ф. Багушэвіча крытык піша, што паэт у вершы «Клепка будзе» гуманістычнае пытанне «аб справядлівасці і гуманнасці ў грамадскіх узаемаадносінах людзей». Але, па-першае, М. Ларчанка не раскрывае характары гуманізма Багушэвіча, аб'ектыўна становіцца на яго думку, з'яўляюцца героі з верша «Клепка будзе», які ўсмяняў сарту.

«У вобразе айтчма Багушэвіча паказвае гуманізма, вельмі дабрадушнага чалавека, старага гаспадара, які па-бальшоўску клапоціцца аб дэсе «Алігандры, дамагаю яму вызваліцца з турмы... Праўда, у душы гэтага міранага і ціхага селяніна жыў яшчэ галма думка аб «непраціўленстве злу насіслам». Ён не адольны на рашучую барацьбу з існуючым парадкам». Ясна, што крытык у сваіх разважаннях блытае разуменні філантрапіі і гуманізму.

Хочацца спадзявацца, што абмеркаванне падручніка па літаратуры не будзе аб'ядноўвае ўвагі пленума. Ён павінен звярнуць увагу на тое, што крытыкі, якія прапуюць у існуючым мове, літаратуры і мастацтва Акадэміі навук БССР недаравальна мала займаюцца пытаннімі савецкай літаратуры. Акадэмія навук да гэтага часу не здолела выдасць ні аднаго зборніка, у якім распрацаваліся б праблемы сацыялістычнага рэалізму ў беларускай літаратуры.

Трэба адзначыць, што камісія па крытыцы пры ССПБ яшчэ не спраўляецца з задачай, якія на ёй ўскладзены. Праўда, за апошні час камісія палепшыла сваю працу, але да гэтага часу яна не зрабілася арганізаваным цэнтрам крытычнай думкі. Нельга назваць ні аднаго выпадку, калі б секцыя рэкамендавала зборнік крытычных артыкулаў для друку. Дзяржаўнае Выдавецтва БССР не можа пахваліцца сваімі членамі і ўважлівымі адносінамі да крытыкаў. Савоз савецкіх пісьменнікаў БССР таксама слаба кіруе іх працай.

Узнішч ўзброі літаратурнай крытыкі — справа ўсёй грамадскасці. Толькі агульным намаганнямі яе можна зрабіць сапраўднай збройю ў барацьбе за ідэйна-мастацкі рост літаратуры.

Агонь крывава ўяць з патухшых галавашак; Таму, хто дымаем адным хоча атруціць. Усё светлае, дзіцачы сон, еду крывіці. Паслухайце-ж, падпальшчыкі вайны! — Па ўсёй зямлі народныя сыны У гэты дзень: ля волянага Дняпра, Над Тэмзаю, у Грэцыі ў гарах... І думка ў іх адна, хочь лёбы не адны, Ва ўсёй свой голас папярэджаючы ны: — Самі, паны, вам спаляець у тым агні пясчымым, Каб мы, шматлікі нацыі дзеці, жыць маглі У пакаленнях.

Заўтра ва ўсіх краінах свету адзначаецца Дзень міру.

Прагрэсіўныя людзі ўсіх нацый дэманструюць сваю непахісную волю і рашучасць у барацьбе з падпальшчыкамі вайны.

Усе сілы на барацьбу за мір і дружбу народаў!

Міхась ЛЫНЬКОЎ Пра лічыліся!

Судовы працэс у Будапешце над кучкай адрачкаў венгерскага народа, над ішнімамі, правакатарамі, забойцамі, якія намагаюцца зрабіць дзяржаўны пераварот і зварнуць Венгрыю на стары капіталістычны шлях, паказвае свету ўсе агідныя хваробы сучаснага капіталізма, асуджанага на нагібель. Тут і старэчы марам, і духоўны запына, і поўная няздольнасць даць чалавечтву што-небудзь станоўчае, паціўнае. Тут і шалёныя «сіробы заўтрашняга нябожчыка халіць за гора ўсё жыццё, здаровае, квітнеючае, і зноў зносьць, і зноў агоньныя ярысць.

Дзяржаўны пракурор Венгры Дзьюло Алаші сказаў у сваёй прамоўе на працэсе: — «Алі калі органы Венгерскай народнай рэспублікі ў маі гэтага года выявілі змову і накілі арышты змовішчыкаў, то яны, гэтыя органы, не толькі ааранілі ад насімых сабойнаў дзяржаўны лад Венгерскай народнай рэспублікі, але адначасова перакрэслілі на адным з нямагавальных участкаў міжнароднай палітыкі планы падпальшчыкаў вайны... Гэты працэс і прысуд, які будзе вынесены, з'яўляецца часткай той барацьбы, якую выдць дэмакратыя і сацыялістычныя сілы за мір супраць падпальшчыкаў вайны».

Хрысуд, які вынесены народным судом Будапешта над кучкай правакатараў і ішнімаў, гучыць грозным прысудам і тым, хто наймаў і аплачаў брудную, крываўную работу ўсіх гэтых райкаў, пафлі, браньных і ішнай поскуды. Нас цікавіць, аднак, не райкі і салаі, не гэтыя падонкі чалавечлага грамадства, якія жылі і дзейнічалі на законах прышчэпкі сэрбрыкаў. Нас цікавіць тым, хто гэтым адрачкаў законам трыццаті сэрбрыкаў намагаецца зварнуць пераможны ход гісторыі, нараджэнне новага свету, нараджэнне новых, магутных сіл сацыялізма.

Калі Жыўко Воараў забіваў Мілоша Моіча, ён страляў з пісталета, уручанага яму югаслаўскім паслом Міравічам, які перадаў забойню зброю, на вагду Ранковіча, гэтага подлага ката югаслаўскага народа. Даючы гэты загад, кат Ранковіч выказаў волю другога ката, ката ў маршалскім мундыры — Ціто. Той у сваю чаргу выказаў волю сваіх сапраўдных гаспадароў, сучасных реакцыйных заправіў Злучаных Штатаў Амерыкі і Англіі. Крывавы пёс марыў зрабіцца балканскім Імпалеонам. Яго гаспадары ішлі яму на сустрэчу. Імпалеонам не Імпалеонам, а п'яўторым выданнем Гітлера ён мог зрабіцца — на гэта былі ўсе дадзеныя. Гітлер будаваў «соцыялізм». Такі-ж «соцыялізм» будзе Ціто. Гітлер быў найвышэйшым дамагаем. Ціто спрабуе перакрыць гэты наступіна па гэтай лініі. Гітлер быў лютым ворагам камунізму. Не адтае ад яго і Ціто ва ўсёй сваёй крывавай практыцы. Праўда, ён называе сабе камуністам. Гэтыя назва, які і крывававыя прамоўны аб сацыялізме, патрэбны яму і яго гаспадарам для абману народа. Гітлер быў закліклым ворагам Савецкага Саюза, савецкага народа. Працэс у Будапешце поўнасьцю выявіў Ціто, як поўнасьцю пераняў фашысцкую мараль, гаспадарскую практыку і тупую самаздэйсніцка маньяка.

Не здарма спыніліся імперыялісты на асобе Ціто. Не здарма звязалі некаторыя свае надзеі з яго асобай. Іх спробы падарваць краіны народнай дэмакратыі з дапамогай розных реакцыйных партыі напярелі рашучае паражэнне. Ціто — «кломуніст». Ціто — «будуцый сацыялізм». Ціто прыкідаваў перад сваім народам і перад краінамі народнай дэмакратыі непахісным прычылнікам лагера сапраўднай дэмакратыі, верным другам Савецкага Саюза, ворагам імперыялізма. Яго асобай лагчы было закіскаваць усё брудныя замыслы, усю поўную практыку сучасных імперыялістаў, накіраваную на падрыў Савецкага Саюза, на рашучае капіталізму ў краінах народнай дэмакратыі, на ператварэнне Югаславіі

і бліжэйшых краін у ваенны плацдарм супраць Савецкага Саюза. Але ўсе гэтыя замыслы імперыялістаў, усё гэтыя планы падпальшчыкаў новай вайны пацярпелі крах. Судовы працэс у Будапешце выкрыў іх брудныя махінацыі, паказаў усаму свету сапраўдныя твары іх лакаў і слуг, пацвярдчы ад шэрэнькаса вараў якога-небудзь дробнага шпюндніка і ішніна, да адкорыленага і тлустага твару іх даверанага камер-лакаі Ціто з маршалскімі галунамі. Праціўляюцца гаспадары, ішнічыліся і слугі!

Судовы працэс у Будапешце яшчэ раз прадеманстраваў усаму свету, што паны-капіталісты і іх слугі нічому не навучыліся за апошнія тры дзесяцігоддзі. Іх нічому не навучылі ні вайны, ні рэвалюцыі, ні баслаўны вопыт і галёбы дэсамага нарэцывага, здаваўся б, слугі капіталізма: шалёнага Гітлера. Тры дзесяцігоддзі таму пазад супраць савецкага народа, зніскалага дзвума вайнамі — імперыялістычнай і грамадзянскай, але акрыленага светай вараў камунізма, імперыялісты паслалі шматлікія войскі, забяспечылі іх перахласкавай тэхнікай знішчэння, кулямётмі, гарматамі, танкамі, браніроўцамі. Чым заакочыўся той крываковы паход? Даволі непрыемнымі ўспамінамі для яго арганізатараў. Што засталася ад гармаі і танкаў, якія пасылаліся на савецкі народ? Багата іх стаіць у нашых музеях, як памяць аб ганейным правале не менш ганейных замыслаў дэвідлабых заправіў тагачаснага капіталістычнага свету. У тым гады, іменна ў 1917 годзе, наша краіна — адна шостая частка свету — стала праціўдвер'ем камунізму. Вось чаму народ наш, узброены вялікай ідэяй камунізму, перааго ў тым гады чорную кааціўную шматлікіх ворагаў сацыялізма.

Прайшло больш трох дзесяцігаў год. Алі шостая частка свету стала магутнай сацыялістычнай дзяржавай. Савецкі народ будзе камуністычнае грамадства. Савецкі народ цалкам не адзінокі. Мы — людзі савецкай краіны, будуцыйні камунізма — ужо не адна шостая частка свету. Гэтая арыфметыка даўно ўстарэла. Паны-імперыялісты, у якіх не памалчэлі ішчы за гэты час, могуць успомніць Кітай. Праўда, гэта дзяккі і не вельмі прыемныя для іх успаміны. Яны могуць успомніць Польшчу, Румынію, Венгрыю, Балгарыю, Чэхаславакію. Яны могуць успомніць тысячы і тымсячы сярбры Савецкага Саюза ва ўсім свеце. Яны могуць успомніць магутны вызваленчы рух у Вьетнаме і ішных краінах Азіі, магутную барацьбу геральнага народа Грэцыі, шматлікі народны рух за незалежнасць сваіх краін ад замежных алекуючых у Італіі, ва Францыі і ў ішных краінах. Яны чулі, відэлі, урочыліся клятвы найдальшых праціўдвер'яў розных народаў аб тым, што ў выпадку перасярэдняй напрозы Савецкаму Саюзу, іх народы не толькі не прымуць удзел у агрэсіі супраць Савецкага Саюза, але будучь садзейнічаць паражэнню іго ворагаў. Яны маглі пацьці такія галасы і ў Італіі, і ва Францыі, і ў Англіі, і ў Аўстраліі, і ў шмат якіх ішных краінах.

Улічыўшы ўсё гэта, паны-капіталісты разумеюць, што не так ужо багата ў іх прыслужнікаў і лакаў. У басіліскай арасці да нас, савецкага лагера дэмакратыі, засяляючы нас сваімі і папсымі прыклятымі, яны закісваюць усё цёмныя сілы зямлі на свільшчыную вайну з намі, з савецкай дзяржавай, з лагерам міру, дэмакратыі і сацыялізма. У антыкамуністычных прыпадках «лютой дэмамані, ваеннай історыі, яны кідаюцца як апаляеныя, ва ўсе бакі, абнімаюцца з учарашнімі гітлераўцамі, іграва фліртуюць з фашысцкімі выкармышамі Франка, даючы а'судзітую модаю папску тупаю, сабраюць пад свае абчыпаныя крылы ўвесь бруд, усё падонкі, ад катаў-весаўнікаў да адрачкаў-васіліскаў, ад катаўшых караўцаў, да «кломуністаў» тлупу Ціто, Ранковіча, ад траі-

кістаў да сацыялістаў розных правах масцаў: бевіскаіх, блюмаўскіх, шумакераўскіх і ішных сарагатаў.

Ханжы і будаўскавы ад дэмакратыі, усё гэтыя тлумачы і ім падобныя, крычаць на ўвесь свет аб свабодзе чалавека і лічучоў непраў, расстраляваюць інданезійцаў і малайцаў, сікучы галовы сапраўдным патрыятам Грэцыі, танкамі, кулямётмі разганяюць басіліскавыя рабочыя ва ўласных краінах. Яны кіляюцца ў любові да чалавеча і голасна марыць аб знішчэнні мільяўды людзей як у чужых, так і ў сваіх краінах. Яны не навучы ў паціўцы, не навучы ў прапагандае. Яны паўтаряюць старыя залы Гітлера і Гебелса. Яны гаўшаць кожнае праўдзінае сапраўды свабоднай чалавечай думкі, прыстытуруюць навуку, разбачваюць і зневажаюць літаратуру і мастацтва, атручваюць чалавечую свядомасць, ішчудна адцягваюць увагу шырокіх народных мас ад вострых сацыяльных праблем.

Найбольш агрэсіўныя з іх, паўтарачы тэма-ж Гітлера, прагандуюць на сусветнае пазнаванне. Яны крычаць аб «савецкай экспанатацыі» і пад шумок арганізуюць шматлікія базы, плацдармы, паасубваюць іх пад самыя басы савецкай дзяржавы. Яны крычаць аб дзімавом паціўдвер'і ў вайне і адсталяны народам і ўзбройваюць манарх-фашысцкую Грэцыю, дапамагаюць гарматамі Турцыі і Ірану, зрываюць дэмакратычнае развіццё Германіі і Японіі, кідаюць мільярдны на алеку тагата, з даводу сказылі, «барацьбіта» за дэмакратыю, як Чан-Кай-шы і г. д.

Яны крычаць аб дружбе народаў і падварваюць самыя асновы Арганізацыі Аб'яднаных Нацый, робяць нахабыя спробы ўмешчаваць ва ўнутраныя справы рэспублікі народнай дэмакратыі, душыць каланіяльныя народы, рабуюць славы баўдзівачы.

Яны крычаць аб ахове цывілізацыі «старой, добрай Еўропы» і гадуюць ішнімаў, даверантцаў, шпюнднікаў і забойні, перабіваючы ўсе крываваыя традыцыі фашысцкіх разведка, гітлераўскага тэстапа.

Але калі падобнымі махінацыямі можа адурочыць сотні ці тысячы недадзёкіх людзей, дык адурочыць увесь свет, абмануць мільяны сумленных людзей, ператварыць усё чалавечтву ў пракаўтоў, якія нічога не памятаюць і нічога не разумеюць, нельга. Народы добра разумеюць, што там, дзе галдада брагаюць збройні, дзе задуха вышалаюцца атаманай бомбай, дзе падаарна на мітусніца з рознымі пацкамі, саамамі і блокамі, дзе заавылі фліртуюць ва каткі народы, дзе душаць услякія правы працоўнага чалавека, — там няма і быць не можа ніякай гутаркі аб сапраўдным міры, аб сапраўднай баспеды чалавечтву. Чалавечтву добра разумею, што яму друг і хто вораг. І ў якіх-б вопраткі ні апрааналіся прадаўцкі адрачкаўчый капіталістычны дзіктатары, якімі-б камстыўцыямі яны ні прыкраваліся, якімі-б абманілімі ні адрачкаўлі яны народы, якімі-б правакатарымі лі аамаіліся, — яны ніяк не могуць схаваць сваёй зварынай, сваёй рабобійскай сутнасці.

Вось чаму першач наўдачы уоастраўчэўскія і ім падобныя реакцыянеры. Вось чаму паціўдвер'я ганейнае паражэнне ўсё чааітыка Злучаных Штатаў у Кітаі. Вось чаму басіліскага ішчучы іх мільярдны, атлантычныя, еўрапейскія і ішныя пакты, сааы, блокі і дапамогі. Вось чаму шырыцца і мацнее магутны міжнародны рух за сапраўдны мір, за сапраўдную дэмакратыю. Шырыцца і мацнее, нягледзячы на жорсткую дыктатуру і тэрор вялікіх і малых дзіктатараў, вялікіх і малых марынастака, абман і кульшчына ўсечамых лакаў і прыслужнікаў капіталізма.

Вось чаму праціўлялі ўсе планы венгерскіх адрачкаў і ішнімаў, крываваыя замыслы розных ішчы і рашчываў і тых, хто патхнуў іх прадажныя душы, хто даваў і дае ім ідуаы сэрбрыкаў.

Паны праціўляюцца! Праціўляюцца і слугі!

НАСУСТРАЧ 30-ГОДДЗЮ СОВЕЦКАЙ КІНЕМАТАГРАФІІ

АБАВЯЗАЦЕЛЬСТВА КАЛЯКТЫВА КІНОСТУДЫ «БЕЛАРУСЬФІЛЬМ»

У гэтым годзе спаўняецца 30 год савецкай кінематаграфіі. Каляктыў Маскоўскай ордэна Леніна кінастудыі «Мосфільм» звярнуўся з заклікам да ўсіх работнікаў кінематаграфіі дастойна сустраць свята савецкага кінамастацтва.

Работнікі студыі «Беларусьфільм» адгукнуліся на заклік і ўключылі ў сацыялістычнае спаборніцтва. Для дзешчю экраннага росвітку заходніх абласцей БССР па гадзі савецкай улады, закончыць да 1 кастрычніка вытворчасць дакументальна-нараўна парна пра дасягненні кааціўнага асацыялізма да 32-й гадавіны Вялікай Кастрычніцкай сацыялістычнай рэвалюцыі. У абавязцельстве на сацыялістычнае спаборніцтва работнікі студыі намяцілі рад

канкрэтных мерапрыемстваў, накіраваных на павышэнне ідэйна-мастацкай якасці фільмаў і кіначасопісаў, на зніжэнне сабекошту ірадукцыі і эканомію сродкаў. Абаавязцельства прадугледжвае: на 35 дзён раней тэрміну закончыць выпуск на экраны фільма «Шчасце народа», прысвечанага росвітку заходніх абласцей БССР па гадзі савецкай улады; закончыць да 1 кастрычніка вытворчасць дакументальна-нараўна парна пра дасягненні кааціўнага асацыялізма да 32-й гадавіны Вялікай Кастрычніцкай сацыялістычнай рэвалюцыі. У абавязцельстве на сацыялістычнае спаборніцтва работнікі студыі намяцілі рад

рашыне фільмаў на беларускую мову ажыццяўляць на 10 дзён раней тэрміну, устаноўленага міністэрствам; ілаа студыі па вазаваму аб'ёму вытворчасці выканаць да 15 свежых г. г.; знізіць сабекошт прадакцыі на тры процанты ў параўнанні з кааціўнамі нормама; выковаць усё тэхнічныя работы па вытворчасці фільмаў і часопісаў на «добра» і «выдатна».

Каляктыў студыі «Беларусьфільм» зааікаў усіх рабочых і служачых узааць на сабе канкрэтыя індывідуальныя абаавязцельствы па дастойнай сустрачцы вялікіх свят савецкага народа.

Аляксей ПЫСІН На ўвесь голас

Будзь бласлаўлена тройчы, светлая часіна, — Бяру на руці я свайго малага сына, Гукай, сыноч, гукай пад мірнае страхом. Ты у жыццё прышоў шчасліваму паром. І не дарэмна абяцаў ты гучна ўсім, Што стала ў свеце болей голасам адным. Я ведаю — наму падтрымалі голас гэты. Узнаўся толькі што па-над планетай: Жыццю крэйлатому і шчасцю, на якое Мой сын сягоння мае права дарагое, Братам, бацькам, што знічылі вайны пажар, Які ўсім маткам і калыскам праграмаў. Прастаем ён гучыць таму, хто мару цешыць

СПЯКТАКЛЬ АБ НОВЫХ ЛЮДЗЯХ

(„Зялёная вуліца“ А. Сурава ў Дзяржаўным Рускім драматычным тэатры БССР)

Пром'ера спектакля «Зялёная вуліца» ў Дзяржаўным Рускім драматычным тэатры БССР сведчыць аб тым, што калектыву значна перабудавалі сваю работу ў новым сезоне, навінуўшы да сучаснага рэпертуара. У Дзяржаўным Рускім тэатры БССР сур'ёзна зразумелі, што акторскае майстэрства можа пратываціць толькі на добрыя якасныя сродкі п'есак, якія глыбока адлюстроўваюць жыццё савецкіх людзей, што будуць камунізм.

Перадвыправадзілі савецкага тэатральнага мастацтва абраніі п'есу маладога драматурга А. Сурава «Зялёная вуліца» ад наладак безродных касманалітаў і аштырабэтай, якія ўсяляк імкнуліся не зганьбіць, таму што яна праўдліва паказвае жыццё савецкага народа.

Паказваючы працу чыгуначнікаў-лава-тароў, драматург ідзе да тых, што кожны савецкі чалавек ставіць да працы, як да творчасці, кожны зацікаўлены не ў дасягненні асабістай славы, а ў найлепшым наладжанні грамадскай справы. Так здарылася і з маладым машыністам Аляксеем Сібіраковым. Ён разам з інжынерам Лянкем Кандрэцкім распіраў новы дэзігн руху таварных цягнікоў. Сібіракоў газуріць, што «...хачэці дасягні не асобным, скажам, майм прыкладам, а сучаснай работай усяго аддзялення, што прышоў час перагледзець на дарозе нормы». Але дырэктар-палакоўнік, галоўны інжынер дарогі Круцілін і генерал-дырэктар, начальнік дарогі Кандрэцкі адсталі ад жыцця, не зразумелі прагрэсіўных імкненняў моладзі. Дасягненні калектыва яны зьялі да ўрачка аднаго машыніста Сібіракова, прыкравіваючыся тым, што дарога працуе добра і нават атрымае пераходны сцяг. На самай-жа справе гэтыя кіраўнікі былі руднірамі, абмежаванымі людзьмі. Моладзь падтрымлівае ў вучыні дырэктар інстытута чыгуначнага транспарта акадэмік Рубцоў і канструктар паравозаў прафесар Драздоў. Спрэчкі з Сібіраковым дапамагі Драздоў вырашыць праблему аб публічнае эканамічнага паравоза. Малады чыгуначнік перамаглі таму, што свай прагматычны вопыт па складанню новага трафіка руху цягнікоў і рашэння інавацыйнае вынаходніцтва яны спалучалі з навуковым дасягненнем. Жыццё і навука знайшлі прычынае спалучэнне ў іх прагматычных справах.

Пастаючычак С. Уладзімірскі робіць акцэнт не на асобных вострых сітуацыях, а на раскрыцці характараў людзей і іх уземаадносін.

Рожысёр і акторы добра паказваюць, што супярэчнасці, якія сустракаюцца на шляху тако г'іпага героя, ліквідуюцца шляхам крытыкі і самакрытыкі — закона жыцця савецкага народа. Гэтую ідэю п'есы добра адчуў пастаючычак. У трактоўцы вобразу ён не робіць разгада падзелу па адмоўна і станоўчы пераказам, а разглядае кожны характара чалавека ў яго ўземаадношэннях да прамадскай справы. Праўда, у гэтым валака заслуга аўтара п'есы, які ўвесь час шукае новае сродкі, каб імі больш поўна адлюстравалі рэчаіснасць.

Пастаючычак дасягнуў акторскага ансамбля дзякуючы таму, што ён свае творчыя задумкі ўвасобіў і раскрыў праз іх кожнага актара.

Асабліва цікава раскрыты вобраз нава-тар-машыніста Аляксея Сібіракова (арт. Е. Карнаухаў). Сібіракоў — гэта тэмпераментны, настойлівы, разумны малады чалавек. Ён унутрана сканцэнтраваны, увесь час заняты думкамі пра сваю справу. Ён ведае, што «...уся шлях ідуць да камунізма. Гэта вядома. Ды не ўсе шляхі працямы. У аб'езд шлях, безумоўна, спя-

*
Алесь ЕСАКОЎ
*

кайней, ды толькі не па нашаму характара. Час перастаць нікому немага. Вы, магчыма, туды не спыняецеся, а ў мяне свой прафік ёсць. Я сам, машыніст дэпо Сібіракоў, у камунізм з'явіцца жадаю, з'явіцца ўласнай асобай! І ў ім пажыць яшчэ хаць. Сваёму маршруту мы «зьялі-ную вуліцу» закрыві нікому не дазволілі... Гэтыя словы адрасаваны не толькі Кандрэцкіму, з якім спарацаецца Сібіракоў. Яны характэрныя для ўсяго імкнення маладога чалавека, які ўмее не толькі добра працаваць, але і прыгожа марыць. Іншы раз яго настойлівае пераходзіць у гарачыню, але Сібіракоў не адступае ад справы (сцяга з Круціліным). У аўра-раматныя сцэны з Лянкем добра раскрытыя прынакны Аляксея. Запамінальныя сцэны з пастаючычак, акадэмікам Рубцовым, які падкрэсвае смелыя планы будучага маладога інжынера. Вобраз машыніста Сібіракова ўдае таму, што артыст знайшоў сродкі для паказу справы, за якія змагаецца герой.

Вобраз сябра Сібіракова — Лянка Кандрэцкага (артыст В. Бустратана) вына-чанае глыбокай навуцкі, логічнасцю, прынакнамі і нейкай юнацкай чыстыняй. Яна смела падтрымлівае Сібіракова нават у той момант, калі яе бацька, генерал-дырэктар Кандрэцкі пераходзіць Аляксея на манеўры паравоза. Яна глыбока перажывае тыя падзеі, якія адбыліся ў самі, хоча пераканаць бацьку і разам з тым вельмі чула ставіцца да Сібіракова. Дзякуючы сваёй перапанальнасці і пацуючы да новага, яна прамадскі абавязак ставіць вышэй сваё асабістае перажыванне, для яе калектыв і яго думкі вышэй за ўсё. Артыстка Бустратана стварыла прынакны вобраз сучаснага камасольскага кіраўніка.

Навуцкі дэбят артыстка А. Якаўле-вай сыграны роляй работнай маці Аўдоці Іванавны. За прэстагой і шчырае адна-пацуючы адчуваецца сапраўдны чалавек, які любіць сына і паважае тыя справы, за якія ён змагаецца. Яна любіць і ўсё яго знаёмых, бо бачыць у іх сапраўдны сяброў не толькі сваёй самі, але ўсё іх добрых людзей вуліца.

Сакратар партыйнага камітэта Брэ-млеў — чалавек простаіноны і прычытны-што Брэмлеў не мярціць па недахопах людзей. Але нам здаецца, што за яго простаі-нейнасцю немага бачыць праставасць, бо гэты чалавек — умудраны вопытны грамадскай работнік. Няма патрэбы апра-надаць яго ў спіцоўку. Знешняя аднака Брэмлеў няма не набліжае яго да работні-ка, больш таго, яна можа зрабіць вобраз анар-хічным, у той час, як у ім, наводе аўтара, ўвасоблены лепшы рысы большавіка ё-нечных дзей.

Надз'анантрэці маюць і вобразы падаткаў-вынаходнікоў чыгуначнага а-учылішча. Калі ў вобразе рацыяналізатара Матвея (арт. І. Пятроў) мы адчуваем са-праўднага камасольскага энтузіаста, які імкнецца да ведаў, хоча спалучыць іх са сваёй працай. Дык Матэя (арт. В. Кабі-каў) і Феня (арт. В. Краўчанка) паказа-ны схематична, у плане трамаўскіх ці ма-ладзёных спектакляў мінулых год.

Вобразы вучоных, якія ў некаторых ра-нейных спектаклях тэатра не зусім уда-валіся, у спектаклі «Зялёная вуліца» вы-рашаны праўдліва і своеасабліва.

Акадэмік Рубцоў чалавек жыюй думкі, наватар. Ён падтрымлівае ўсё тое, што заўважае ў асяродкі работных, студэнтаў,

вучоных. Артыст А. Кістаў акцэнтуюе ўвагу імёна на гэтай якасці героя. Таму сцэны з Драздовым, Сібіраковым, Лянкем, з ся-строй маюць вялікае выхавачае значэнне. Тут у асобе Рубцова мы бачым не проста настаяніка, а чалавека мошай волі, які ведае, калі і каго трэба падтрымаць, каго паказаць, каб накіраваць на правільны шлях. Асабліва пераканальна паказаны ўземаадносін акадэміка з Сібіраковым, якога першы лічыць чалавекам таленаві-тым. Ярка паказаны артыстам і пацуючы савецкага патрыятызма, асабліва, калі Рубцоў абурэцца на адсталых людзей, рудніраў і нікапакалоністаў, якія неад-ачынаваць прырытэты айчынай навуцы.

Надзвычай пранікнёна вырашаны вобраз канструктара паравоза, прафесара Драздо-ва (арт. Д. Арлоў). Калі спачатку Драздоў змагаецца паміж сумненнем і сапраўдным творчым пошукам ў вынаходстве эканамі-чнага паравоза, дык у другой частцы мы бачым, як гэты чалавек пры наблі-жэнні да работнага асяродку ўсё больш і больш набірае ўпэўненасці і, нарэшце, да-магаецца вырашэння сваёй навуковай праб-лемы. Актару ўдалося паказаць творчае шуканне вучонага, які ўсёго сабе аддае навуцы, справе, нястомна ўдасканальва-ючы паравоз. І глядзяч з радасцю чакае таго моманту, калі Драздоў заканчвае сваё вы-находства. Патрыятычны рысы вобраза вельмі добра падкрэслены ў кацы спяк-такля.

Інжынер Круцілін (артыст В. Вішкароў) спачатку паўстае перад глядачом, як вы-вольніц рэчэй, які любіць усё змежнае. Потым мы ўжо бачым яго як рудніра, які адраваўся ад жыцця, нічога не заўважае новага. Круцілін — чалавек навархоўны, лёгкадумны. Гэтыя рысы характара інжы-нера прыводзіць яго да ідэйных памылак і вар'яства.

Артыст Сарокін у выкананні вобраза Кандрэцкага адзіноў ад трафарэта, стварыў яго цікавым.

З групы, умоўна называючы «адмоўных вобразаў», найбольш складанай з'яўляецца Соф'я Раманаўна, жонка Кандрэцкага. Тут артыстка А. Абухвіч дэвозіцца па-казваць складаны характара герані. Пе-раканальна іграе артыстка ў пачатку спяк-такля, але ўнутры пералом герані пака-заны слабой, таму малагод перад гляда-цельнікам прыпадае, хоць з яго і пачы-наецца момант пераходу, які потым цалкам змяняе ўсё аблічча герані.

Артыстка Г. Стравоская ўдала выш-вае рэпазіра дарожнай газеты Ціхвін-скую — павярхоўнага і лёгкадумнага га-зетчыка.

Афармленне спектакля «Зялёная вулі-ца» (мастак Л. Кроль) увогуле аднавае-дзе зместу спектакля, характэрнае месца дзей-нага прамэрыя ўмоўнае некалькі аб-страгце яго. Задзік першай дзей вельмі нагадае сцэну са спектакля «Інтэрвен-цыя» ў тэатры імя Вахтангава. Няма ней-кава за вокнамі ні ў доме Аляксея Сібіра-кова, ні за бяседка Кандрэцкага, што ад-моўна адраваеца на спектаклі і не адпа-вядзе задуме аўтара, бо не адчуваецца пра-сторы новага горада.

Гаворачы словамі акадэміка Рубцо-ва, спектакль пераказвае ў тым, што «... не-пахісны закон нашых людзей... вялікіх і малых — творчасць!.. Натхнёная твор-часць...».

Спектакль «Зялёная вуліца» ў Рускім тэатры БССР вучыць глядаца змянаца да новае жыццё і паказвае савецкіх людзей, якія ідуць да камунізма, якія, спалучаючы практыку з навукай, усталяваюць сваю краіну новымі падзвігамі, вартымі вялікай сацыялістычнай эпохі.

НАШ ЛЕКТОРЫЙ

Год таму назад у наш калгас прыхаў правядзеіны член Рэспубліканскага Таварыства па распаўсюджванню навуковых і палітычных ведаў тав. Скарапанав. Ён прагавіў некалькі лекцыяў аб становішчы ў біялагічнай навуцы, праўдзю рад гутарак са стыханіцамі, Калгаснікі вельмі заціка-віліся лекцыямі і сталі хадзіць перад прыўлеценем калгаса, каб лекцыі на най-больш важных і надзёжных пытаннях чыталіся ў клубе сістэматычна.

У хуткім часе праўлеце калгаса разам з партыйнай арганізацыяй прыняло рашэнне стварыць пры калгасе групу членаў-стабыроў Рэспубліканскага Таварыства. У гэтую групу ўвайшлі: некалькі на-стаўнікаў, араном, заатэхік, урач мел-пункта. Пры дапамозе абласнога аддзялення Таварыства мы адразу-ж пачалі рыхтаваць лекцыі на найбольш важных і патрэбных для калгаса тэм. Чыталі самі, а ішы раз запрашалі лектараў з Магілёва. За апошнія месцы ў калгасе прагавілі 23 лекцыі.

Тэмы іх самыя разнастайныя — «Аб ма-рыяльным абліччы савецкага чалавека», «Аб мінулым пераўтварэнні прыроды», «Роля акадэміка Лысенкі ў развіцці вучы-ня Мімурына», «Жыццё і дзейнасць В. І. Леніна», «Утварэнне Беларускай Со-вецкай дзяржавы» і ішы. Рад лекцыяў быў прысвечаны міжнароднаму становішчы.

У гэтым годзе наш калгас вырасціў вы-сокі ўраджай, вызначылася многа новых перадавікоў сельскай гаспадаркі. Лекторый адгавраў не малую ролю ў гэтай справе.

У бліжэйшы час мы марюем арганіза-ваць стыханіцкія чытанні. Усе ўмовы ў нас для гэтага ёсць. Нашы стыханіцы, унагароджаныя ў мінулым годзе ўравава-мі ўнагародамі, маюць вялікі практычны вопыт атрымання высокай ураджайнасці пшэ-нны, бульбы, тэхнічнай культуры. Яны могуць перадаць свой вопыт другім. З да-памогай нашых лектараў яны будуць рыхтаваць лекцыі па пазўнай тэм і чы-таць іх у суседніх калгасях. Гэта значна пашырць і кола нашых слухачоў. Да апошняга часу мы чыталі лекцыі толькі ў сваім клубе, а ў дзейным марюем выяз-джаць у ішыя калгасы сельсавета.

Сур'ёзна прэтуіць маюцца ў нас да рэспубліканскага Таварыства па распаў-сюджванню навуковых і палітычных ведаў і да яго абласнога аддзялення. Мала дана-магаюць яны нам. За ўвесь год акрамя тав. Скарапанова ніхто з прадстаўнікоў Таварыства да нас не прывізаў. Звычай-на правядзеіны члены і работнікі апарата праўлецыя бываюць толькі ў Магілёве, а каб наведваць сельсавет, прыхаць у калгас — гэта для іх зноў недаступна.

Амаль зусім не дасялоўна нам тэстаў лекцыяў, латаратуры на найбольш важных пытаннях. Атрымалі мы некалькі тэстаў, але іх немага было чытаць — так дрэнна яны былі навукаваны.

Неабходна, каб Праўленне Рэспублікан-скага таварыства больш аддавала ўвагі калгасным лекторам.

І. П. ВІНТОУ,
кіраўнік лекторіе калгаса «Ком-інтэрн», Магілёўскага раёна.

ТЭАТРАЛЬНЫ СЯЗОН У ВІЦЕБСКУ

17 верасня прэм'ерай спектакля К. Гу-баравіча і І. Дорскага «Алазанская даліна» атрыўся асене-зімовы сязон у Беларускам Дзяржаўным тэатры імя Якуба Коласа.

У рэпертуары тэатра: «Святло з усхода» П. Глебкі, «Чужы аень» К. Сіманова, «Я хачу дамоў» С. Міхалюка, «Васелле Брэчынскага» Сухава-Кабаліна, «Макар Дубрава» А. Карнейчука і ішыя паста-ноўкі.

(Наш кар.)

Няспынна павышаць палітычныя веды

(На адкрытым партыйным сходзе ССПБ)

24 верасня адбыўся адкрыты сход партыйнай арганізацыі Саюза савецкіх пісьменнікаў Беларусі, прысвечаны аб-мэраванню падрыхтоўкі да партыйна-палітычнай вучобы пісьменнікаў.

З дакладам выступіў Максім Танк. — Беларускае савецкае літаратура, — сказаў ён, — дзякуючы штодзённым клопам Савецкага ўрада і большавіцкай партыі за апошнія гады значна вырасла, узмацнела. Аб гэтым сведчыць рад тален-тавітых твораў, якія з'явіліся ў нашым друку.

Аднак, песнекі беларускай літаратуры былі-б значна большымі, каб усе пісьмен-нікі дасканалы валодалі вялікім вучэннем марксізма-ленінізма, умелі добра разбраць-на ў самых разнастайных падзеях наша-га жыцця.

М. Танк зазначыў, што ў мінулым на-вучальным годзе партыйная вучоба ко-муністаў-пісьменнікаў мела шмат неда-хопаў. Многія камуністы перагудна іна-ведвалі заняты, дрэнна рыхтаваліся да семінараў.

Бюро партыйнай арганізацыі не кант-ралявала вучобу камуністаў, не класіфі-кавала, каб забяспечыць іх падручнікамі, раённаў. Прадзвіжкі літаратуры вельмі ма-ла пішут пра Гродна, пра сваю вобласць, недаацэньваюць такі важны жанр, як нарыс.

Пяст С. Дудзікаў і прэзаіт В. Сіцноў выступілі з творчымі спараздачамі. С. Ду-дзікаў прагавіў уражкі з сваіх новых твораў і пераклады вершаў беларускіх па-этаў і абмеркаванні творчасці тав. Дудзі-кава прыняў ўражкі А. Астроўска, А. Бур-дэль, В. Лютэва, Е. Садоўскі.

З надбраўным разабрам творчасці В. Сіцноў выступіў М. Клімковіч.

Адбыўся арганізацыйны сход секцыі са-ттары і гумару. Абрана бюро секцыі ў скла-дае М. Лужаніна, І. Брылі, І. Грамовіча, М. Чаускага, А. Рылька.

Узорная раённая бібліятэка

Чырвонопольская раённая бібліятэка рас-пачала сваю работу адразу пасля вызвален-ня Беларусі ад нямецка-фашысцкіх захоп-нікаў.

Дзяржава адпусціла на ўкамплектаванне бібліятэкі значныя сродкі, і ішыер яна на-лічвае ў сваім кніжным фондзе звыш 3.500 тамоў мастацкай і палітычнай і сель-скагаспадарчай літаратуры.

Бібліятэка карыстаецца вялікім аўтары-тэтам сярод насельніцтва. Лік чытачоў яе дасягае 1.300.

Для больш шырокай прапаганды савец-кай і класічнай літаратуры арганізаваны некалькі бібліятэк-перасокаў, якімі сіста-матычна абасуджваюцца калгаснікі калга-саў «Трактар», «Шлях да камунізма», «Ком-інтэрн», «Камбай» і ішы.

Бібліятэка практыкуе арганізацыю чы-танскіх канферэнцый па лепшых творах са-вецкай латаратуры. Так, ужо адбыліся пі-

арганізавачы цыкл кваліфікаваных лек-цыяў па дыялектычнаму матэрыялізму.

М. Танк заклікаў камуністаў пачаць новы навукавы год больш арганізава-на, улічыўшы памыкі і недахопы міну-лага года.

Разам з тым, ён звярнуўся да бюро партарганізацыі з прапановай, каб пар-тыйныя заняты праводзіць у неапарад-най сувязі са спецыфікай пісьменнікаў работы, каб былі прагавіты лекцыі па п'ятнаых аэстэтыкі, распрацаваць Чар-нышэўскім, Байліскім, Дабралюбавым.

В. Вольскі ў сваім выступленні адна-чыў, што ў мінулым навукавым годзе партыйная вучоба камуністаў-пісьменні-каў была распачата з вялікім спэсьненнем і вялася нясістэматычна. І як вынік, у некаторых групах на падручніку Лянона прапрацавана толькі тры раздзелы.

В. Вольскі звярнуў увагу на тое, каб партыйна-палітычнай вучобай былі ахоплены таксама і бэспартыйныя пісьменнікі.

Партыйны сход вырашыў распачаць партыйныя заняты з 1 кастрычніка і праводзіць іх два разы ў месці.

Адбыўся арганізацыйны сход секцыі са-ттары і гумару. Абрана бюро секцыі ў скла-дае М. Лужаніна, І. Брылі, І. Грамовіча, М. Чаускага, А. Рылька.

Адбыўся арганізацыйны сход секцыі са-ттары і гумару. Абрана бюро секцыі ў скла-дае М. Лужаніна, І. Брылі, І. Грамовіча, М. Чаускага, А. Рылька.

Адбыўся арганізацыйны сход секцыі са-ттары і гумару. Абрана бюро секцыі ў скла-дае М. Лужаніна, І. Брылі, І. Грамовіча, М. Чаускага, А. Рылька.

Адбыўся арганізацыйны сход секцыі са-ттары і гумару. Абрана бюро секцыі ў скла-дае М. Лужаніна, І. Брылі, І. Грамовіча, М. Чаускага, А. Рылька.

Адбыўся арганізацыйны сход секцыі са-ттары і гумару. Абрана бюро секцыі ў скла-дае М. Лужаніна, І. Брылі, І. Грамовіча, М. Чаускага, А. Рылька.

Адбыўся арганізацыйны сход секцыі са-ттары і гумару. Абрана бюро секцыі ў скла-дае М. Лужаніна, І. Брылі, І. Грамовіча, М. Чаускага, А. Рылька.

Адбыўся арганізацыйны сход секцыі са-ттары і гумару. Абрана бюро секцыі ў скла-дае М. Лужаніна, І. Брылі, І. Грамовіча, М. Чаускага, А. Рылька.

Адбыўся арганізацыйны сход секцыі са-ттары і гумару. Абрана бюро секцыі ў скла-дае М. Лужаніна, І. Брылі, І. Грамовіча, М. Чаускага, А. Рылька.

Адбыўся арганізацыйны сход секцыі са-ттары і гумару. Абрана бюро секцыі ў скла-дае М. Лужаніна, І. Брылі, І. Грамовіча, М. Чаускага, А. Рылька.

Адбыўся арганізацыйны сход секцыі са-ттары і гумару. Абрана бюро секцыі ў скла-дае М. Лужаніна, І. Брылі, І. Грамовіча, М. Чаускага, А. Рылька.

Адбыўся арганізацыйны сход секцыі са-ттары і гумару. Абрана бюро секцыі ў скла-дае М. Лужаніна, І. Брылі, І. Грамовіча, М. Чаускага, А. Рылька.

Адбыўся арганізацыйны сход секцыі са-ттары і гумару. Абрана бюро секцыі ў скла-дае М. Лужаніна, І. Брылі, І. Грамовіча, М. Чаускага, А. Рылька.

Адбыўся арганізацыйны сход секцыі са-ттары і гумару. Абрана бюро секцыі ў скла-дае М. Лужаніна, І. Брылі, І. Грамовіча, М. Чаускага, А. Рылька.

Г. ЦІГОВІЧ

Сучасная песенная творчасць

Таматыка песеннай творчасці савецкага перыяда вельмі разнастайная. Яна ўсеба-кова ахапляе жыццё нашай краіны, адка-каючыся на ўсе надзёжныя з'явы. У новай песні адлюстравана індустрыялізацыя і калектывізацыя краіны, пачэснае жыццё пад сямем Стаўлінскай Кастрыцкай, сацыялістычны быт, тэмы Савецкай Арміі і абароны Радзімы.

Радзімыя песні складаліся свабоднымі людзьмі Савецкай Беларусі ў той час, калі іх заходнія браты сталілі ў ярме іменні-чыцка-капіталістычнай Польшчы.

Веканомы верасень прыбіе існае прапоўным былой Заходняй Беларусі. Збы-валіся знаветныя мары. Яны сталі раўна-праўнымі грамадзянім вялікага Савецкага Саюза. Адразу ў радзімых словах новых песень яны выказалі сваю ўдзячнасць правадзю народаў таварышу Сталіну:

Шчаслівышым з усіх
Людзьмі сталі мы;
Дзякуй тычра ад нас шлём
Бацьку Сталіну.

Пасля ўз'ядання Беларусі пад уладзям жанчароднай творчасці ўсходніх братоў, у заходніх абласнях пачало стварэння новае савецкае народнае мастацтва. Бадабная савецкая масавая песня не сходацца з ву-снаў вызваленых людзей. Праўда, і раней, мінуцыя кардоні і стражнікі, прыляталі сюды з усходу савецкае песні. Але іх забар-анілі спяваць.

Вайна, навазана крывавыме фашызмам нашай мірадоўнай краіне, прыгнела бурны рост народнага мастацтва, але не спыніла яго аўсім. Разам з тым яна вы-калікала магутную хвалю новай народнай творчасці, накіраванай супраць фашызма: песня зрабілася «бамбай і спігам».

Разам з народнымі песнямі сцяваліся тады любімыя народам песенныя творы:

«Песня аб Радзіме» Дунаеўскага, шматакія песні аб Сталіне, «У бой за Радзіму» Кам-панейца, партызанская «Па далінах і па ўзгор'ях», «Масква майскага» бр. Пакара і многа ішыных. Некаторыя з гэтых песень сцяваліся без змен, ішыя больш ці менш трансфарміраваліся. Гэта можна вытума-чыць імкненнем наблізіць тэкст-песень да надзённых абставін і прытасаваць мела-дыічныя фразы і матывы да мясцовага мелада.

З масавай савецкай песні і пачала раз-віцця наша народна-песенная творчасць у гады Вялікай Айчынай вайны, спачатку праз перасаноўванне любімых народам твораў, а пасля праз стварэнне вялікай колькасці арыгінальных песень. Многія арыганальныя народныя тэксты сцяваліся на гэтыя савецкія мелодыі. Выкарыстан-не агульнавядомых мелодыяў спрыяла хут-чэйшаму распаўсюджванню новай песні.

Мелодыка арыганальных песень Вялікай Айчынай вайны характарызуецца дзей-ным адыходам ад працяглай традыцыйнай беларускай мелодыі: ў іх пераважаюць ліней рэгулярныя маршавыя рытмы. Тэк-сты песень яшчэ больш набліжаюцца да вершаў нашых пастаў-песеннікаў, а мно-гія з гэтых тэстаў з'яўляюцца перапра-цоўкамі іх вершаў-песень («Марш трактар-ыстаў» Дунаеўскага, «Вашона» Блантэ-ра — Ісакоўскага, «І хто яго смяе?» За-харова — Ісакоўскага і ішы).

Гадоўнае месца ў беларускай народнай творчасці ў гады Вялікай Айчынай вайны займаюць партызанскія песні. Усе гэтыя песні — своеасабліва гісторыя партызан-скага руху ў Беларусі. Яны выяўляюць няпахіць нашага народа да фашысцкіх захопнікаў і непыхісную ўпэўненасць у перамогу:

Гэй, хлопцы, да бою!
Мы немцаў разгромім.

Свабоднай зноў будзеш

ЧАЛАВЕК—АСНОВА ТВОРА

Дзіўнае адчуванне бывае пасля прачытання некаторых кніг: здаецца, і чытаецца яна з цікавасцю, і быццам усё, пра што апавядае аўтар, правільна, але кніжка застаецца незадаволеным; неспрымае ўражанне, якое ўзнікае пасля зачынення апошняй старонкі, усё больш пачынае чакаць, калі пачынаеш задумвацца над прачытаным. І робіцца крыўдна за пісьменніка, якога ведаеш, як здольнага літаратара.

Такое адчуванне выклікае зборнік Аляксандра Міронава «Канец легенды». Хочацца разабрацца, чаму кніжка пісьменніка, які мае значны літаратурны вопыт і якому перша адмовіць у здольнасці, не крапае сэрца чытача, не дае яму перапыткаў для роздуму.

Зборнік «Канец легенды» ўключае творы, напісаныя за час ад 1937 да 1948 года, таму мы маем права гаварыць пра зборнік не толькі як пра асобную кніжку, пра яе ўдачы і няўдачы. Аднапапайговы тэрмін у падзеным выпадку дае падставу меркаваць аб характары творчасці пісьменніка, аб яго манеры пісьма, аб ідэяна-мастацкіх вартацях яго твораў.

За значны прамежак часу, які ахапіла сабой зборнік, А. Міронавым было напісана наамаля твораў на разнастайныя тэмы, з перавагай, праўда, улюбленай тэмы пісьменніка пра жыццё і бяспечную дзейнасць савецкіх маракцаў. З ідэяна-мастацкага боку творы гэтыя вельмі няроўныя. Былі спрод іх і бесспрычна ўдалы, нават пудоўныя апавяданні, пра якія мы скажам ніжэй. Былі спрод іх і слабыя. На жаль, апошніх у зборніку і, бадай, у творчасці пісьменніка большасць, і таму вельмі важна высветліць прычыны няўдач А. Міронава.

Самым моцным, на нашу думку, у творчасці Аляксандра Міронава з'яўляецца ўмельства будаваць цікавы сюжэт, праўдзівы, узяты непасрэдна з жыцця. Лепшыя творы пісьменніка вызначаюцца зрабаванымі кампазіцыямі, насычанасцю, дэталем, напружанасцю падзей. А. Міронаў унікае прастаі і прастае сюжэтных халоду, кафіяты ў яго апавяданнях заўсёды вострыя, займальныя.

На жаль—як і дзіўна—гэта моцнае ў творчасці Аляксандра Міронава нараджае, на наш погляд, усё яго слабеці і, у канчатковым выніку, няўдачы. Справа ў тым, што пісьменнік у сваёй працы далей забару цікавага, праўдзівага сюжэта не ідзе, дакладней кажучы—сваю творчую працу звязвае да выбару гэтага сюжэта. Таму пасля прачытання вельмі многіх апавяданняў А. Міронава застаецца ўражанне, што якісьці аматар апавяданняў расказаў табе цікавыя гісторыі, пра цікавыя ўчыны людзей. Апавяданні імкнуцца захіпаць свайго слухача займальнасцю прыгод, незвычайнасцю падзей. А вольныя жыццёвыя іх характары, звычайныя, з пэўным зніжэннем выгладам, характэрныя для кожнага гаворкай, — уяўлення пра такіх людзей слухач не атрымаў.

Бясспрычна, сюжэт у мастацкім творы мае вялікае значэнне, ён, так сказаць, — шкідлет, на якім трымаецца жыццё арганізма твора. А гэта, у сваю чаргу, азначае, што кожны сюжэт патрабуе ніччэ свайго мастацкага абгрунтавання, патрабуе, каб пісьменнік ухдынуў у яго жыццё, зрабіў мастацка праўдзівым, пераканальным.

Вольны мастацкай праўды, перакананасці і нестасе многім творам А. Міронава. Вольным, напрыклад, характэрнае для зборніку апавяданне «Наташа». Аўтар паставіў перад сабой задачу—паказаць выскордонны характар савецкага чалавека, веліч яго спрыту. Сваю думку пісьменнік рашыў выказаць з данамогай сюжэта, які коратка зводзіцца да наступнага.

Лётчык Павел вышаў са шпітала страціўшым зрокам. Да яго прыхада Наташа, з якой ён пазнаёміўся за вайну, праз дзень, што атрымліваў на фронт. Дзяцкіна забірае лётчыка ў родны горад. Хутка яны ажаніліся. Паўла апыравалі, і ён зноў убоць светла.

Знаеш, усё ў апавяданні правільна, пісьменнік расказаў сапраўды тое, што не раз было ў нашым жыцці ў дні Вялікай Айчыннай вайны. Але А. Міронаў расказаў пра гэта так, што чытач не верыць у праўдзівасць яго апавядання. І Павел, і Наташа ў творы — нежывыя людзі, аўтар нават не зрабіў спробы заслабіць у іх унутраны свет. А ў апавяданні з такім сюжэтам ад аўтара пазрабавалася асаблівае пранікненне ў псіхалогію чытача, глыбокае раскрыццё яго перажыванняў і пачуццяў. Між тым, А. Міронаў халодна і абыхвава расказаў пра зірненне з лётчыкам у бою і гэта-жа халодна і абыхвава—пра яго лятанне ў шпітала, а пасля—жыццё на за шпітала. Больш таго, самыя адказныя моманты ў апавяданні, дзе павінен быў уступіць у свае правы мастак, пісьменнік свядома абыйшоў. Так, складаную з пункту гледжання паказу духоўнага стану герояў спрыту сустрэчы Паташы са сляпым Паўлам аўтар не намаляваў, а проста запісаў нічога не гаворачымі словамі: «Яны сядзелі на лаўцы ў невялікім шпітальным садзіку і маўчалі. Павел усё лічыў не мог адпатанца ад нечаканай гэтай сустрэчы. Тое-ж самае зрабіў пісьменнік і далей: замест таго, каб дзвесці, які наміж Паташа і сляпым Паўлам, які ніколі ў жыцці не бачыў гэтай дзяўчынкі, узнікла каханне, А. Міронаў спыняе ход апавядання, адзначае новы раздзел і піша: «Больш паўгода прайшло з той пары, як Паташа, якая звязвала Паташу і Паўла, перарасла ў вялікае каханне,—як сталі яны жонкай і мужам». І далей у гэтым-жа наваддзі аўтар не хоча, упарта не хоча канцаць адчуванні свайго героя.

*
Ів. КУДРАЎЦАЎ
*

Паогул, трэба адзначыць, што імкненне абыходзіць самае складанае, самае цяжкае, рэгістрацыя факта сустракаюцца не толькі ў апавяданнях «Наташа». А. Міронаў свядома абыхваў у апавяданні «Дом» паказ перавыхавання дэмабілізаванага маракца Нідзелькі з гультая і п'яніцы ў прыкладнага чалавека: пачынаючы з юны раздзел твора, ён расказвае, як да героя апавядання Веліканава зайшоў зусім перапанавальны, перавыхаваны Нідзелька. У апавяданні «Банка кансерваў» пасля шматкроўна гаворка: «... Так яны жылі і дзень, і другі, і трэці. А як яны жылі — пісьменнік не сказаў».

Адсутнасць мастацкага паказу герояў і падзей выдэе да таго, што многія апавяданні А. Міронава атрымаліся схематычнымі, не пераканальнымі, яны разлічаны на тое, каб чытач паверыў пісьменніку на слова. У іх бачны толькі намеры аўтара і няма жыцця, праўдзіва адлюстравана мастацкімі сродкамі. Гэтым чынам, на пэўнай схеме, напісана апавяданне «Дом». Герой твора—дэмабілізаваны маракца Веліканаў і Нідзелька. Першы, вярнуўшыся з флота дадому, аднаўляе і стаў актыўным рабочым на заводзе. Другі-ж «зв'язвае... з базарнымі пшанай», пачаў піць і зрабіўся, адным словам, дрэнным чалавекам. Але аднойчы ён з'явіўся да Веліканава так акуртаным і прыстойным, што яго проста не пазналі. І ўсё далей пайшло добра. Пісьменнік пакінуў на-за межамі апавядання складаны праблем змен, што адбываліся ў душы Нідзелькі пасля атрымання ім ліста ад былых баявых сяброў, у якім яны дакараюць яго за нязарты савецкага маракца паводзінаў. Аўтар абмежавваўся толькі тым, што ў канцы апавядання паказаў чытачу ўжо «новага» Нідзельку, які, у знак удзячнасці, вышывае чарку (салду, апошняю...») за чалавека, што вярнуў яго «на правільны курс».

Значным недахопам многіх апавяданняў А. Міронава з'яўляецца няўважлівасць пісьменніка да патрэтных змяненняў герояў, да змянення вобліку дзеючых асоб. Часам аўтар проста не знае іх імя і назва нават са знешнім выгладам свайго героя. У асобных апавяданнях партреты малююцца неахайна, абыхвава, безгустоўна. Іныя раз пісьменнік, абыхвішыся, адзін і той-жа партрэт паўтарае ў некалькіх творах. Так, у апавесці «Служым Савецкаму Саюзу» чытаем: «За вялікім сталом чырвоная дрва сілзку гразны, шырокаплечы, магучы чалавек у адміральскім кітаві, і Міхайлаў запытаў ў ім камандуючага флотам»; у апавяданні «Саме дарагое»: «На трыпу ўжо стаяў нявысокі, шырокаплечы, масісты, як глыба, капітан»; у апавяданні «У чужым парту»: «... падышоў невялікі, вельмі шырокаплечы, амаль квадратны чалавек».

Кідаецца ў вочы неахайнае стаўленне аўтара да мовы. А. Міронаў імкнецца пісаць падкрэслена заліхваці, з наўмыснай вольнасцю, не клопаючыся аб падбору дакладнага і трыпага слова. Заліхваціць у некаторых месцах мяжуе са звычайнымі прубасямі і словамі, якія проста рэжунь вуха. Творы А. Міронава страцілі выразнасць, накіталі: «... Ён... не хацеў паверыць, што худая гэтая штуковіна... можа стаць калі-небудзь каштоўнай пушнінай» (гэты тэрм ідзе пра існа, апавяданне «Пачатак дружбы»), «я даў сабе слова... давядца пра нахождение маркі, хоць-бы мне давядца прасадзіць для гэтага двухтыднёвую палучку», «ён згроб мяне за руку» («Марка на парохаднай трубе»), «рускі мінароць падарва і Магрыджа, і іных матрасаў, што боўталіся на паверхні» («Ружы на панялях»), «Джонсан амаль бызмянна тырчуў на месціку» («Бізнес» — перш за ўсё!), «шурга... не здолыла яма срынуць іх» («Служым Савецкаму Саюзу»), «яго срынулі запланена дэжкі» («Ружы на панялях»), «сабачыня вахты на баку» («Дом»), «любілі пабалабгаш пра тое, як яно цяча, гэта самае вяснае жыццё» («Чорны») і шмат іншых.

Саме рашучае прычэнне выклікае мова, якую надзяла А. Міронаў вельмі многіх сваіх герояў. Тут ужо пісьменнік губляе ўсёкае пачуццё меры. Чамусьці яму здаецца, што, каб паказаць адвагу, баявы характар маракцаў, іх мужнасць і бясстрашна, трэба як мага часцей прымушаць іх ляціцца. Воль як размаўляе герой А. Міронава: «Прыдувай, і чорт іх забяры, прашы». «Чорт іх падыры, гэтую зімоўку», «хай будзе праклятай гэтая каюта», «чорт іх забяры, усё гэтых Джорджаў» («Бізнес» — перш за ўсё!), «чорт яго ведае», «за які чортам ты ўгаварываш мяне ляжаць тут?», «Да чорта цябе з тваёй Арктыкай!», «ні чорта не атрымліваецца» («Служым Савецкаму Саюзу»); «куды вас чорт?», «якога чорта яму траба?» («Пачатак дружбы») і г. д. і да т. п.

У А. Міронава герояў не толькі лаюць слёба або адзін другога, але ён прымушае дзеючых асоб ляць усё навалосны: «Оле... вылаў вепер» («Іа берагоў Грандзімы»), «з асадодай ляці сонца, якое бялітасна паліць» («Марка на парохаднай трубе»), «штурманам сачылі за курсам, лаючы бязветраную сіёку» («Кіч радзімы») і г. д.

А. Міронаў быў непераборлівым ва ўжыванні мастацкай дэталі і вобразах выгледных сродкаў, аднойчы знойдзена

ён механічна выкарыстоўвае ў некалькіх творах. Так, у апавесці «Служым Савецкаму Саюзу» Аляксей марыць пра той дзень, калі ён абдыме сваю маці і «пападунокмі высунуць шпатпакутныя, горкія яе сёлы». У апавяданні «Ружы на панялях» амерыканскі салдат Магрыджа успамінае таксама сваю маці і — дзіўная рэч—тымі-ж самымі словамі: «... Ён бачыў сябе ў той незабыўны дзень, калі развітаўся з маці і пападунокмі асунуў яе сёлы». Няўдалае параўнанне паула паміж фразамі героя з «вельмізнымі тудыстымі кропкамі» («Банка кансерваў») пісьменніку чамусьці так спадабалася, што гэтыя «тудыстыя кропкі» пасія кожнай фразы старшага лейтнанта» ставіць і камандуючы флотам у апавесці «Служым Савецкаму Саюзу».

А. Міронаў павінен памятаць, што ўдача ў яго бывала заўсёды тады, калі ён даваў і старанна працаваў над творам, адкідаючы ўсё непатрэбнае, паноснае, лішчыя пшчыра і праўдзіва. Пісьменніку ўдалася ўсхваляваць чытача, калі ён ствараў жывыя вобразы, калі ён вокам мастака праіраваў у таямніцы душы чалавека і ва ўчынках, у дзеянні паказаваў яго характар.

Сведчаннем гэтаму з'яўляецца апавяданне «Канец легенды», у якім А. Міронаў паказаў сабе здольным майстрам, ад якога мы можам чакаць значных твораў пра нашу рэчаіснасць. Паспех апавядання заключаецца ў вернасці аўтара жыццёвай праўдзе, у праўдзівасці намаляванага ім вобраза геолога Ціхановіча, у мастацкай перакананасці нададзеных падзей. Аляксандр Міронаў у апавяданні вельмі ўдала спалучыў легендарнае паданне з рэальнасцю, з нашай савецкай рэчаіснасцю, і твор чытацтва з цікавасцю. Добра намалявана пісьменнікам багатая беларуская прырода. Апавяданне па-сапраўднаму хваляе чытача, выклікае ў яго светлы, бадзёры настрой.

Бясспрычна ўдалося А. Міронаў, пагледзены на асноўны моўныя хібы, апавяданне «Бізнес» — перш за ўсё!). Гісторыя бізнесмена Вена Джонсона, які ў лагоні за багатымі прыбыткамі адправіўся ў далёкае плаванне, як на зваротным шляху яго судна з пушнінай было зашпунта ільдымі і, калі награзала небяспека зазімаваць у ільдах, страціўшы вялікія грошы на недастаўленых у час пасаха, ён траіком, адзін вылятае на выкіданым для хвората жаніва сваёй дачкі самадзёй, захваціўшы з сабой усю пушніну і пакінуўшы запіску: «Бізнес» — перш за ўсё», — гісторыя гэтая расказана пісьменнікам пераканальна і праўдзіва. З апавядання наўстае жывы вобраз амерыканца-бізнесмена, для якога не існуе нічога даражэйшага, апрача нажывы, апрача грошай.

Станоўчы адзін заслужыўае апавяданне «У чужым парту», у якім добра выяўлена пачуццё салідарнасці людзей розных нацыянальнасцей, іх гатоўнасць стаць на абарону чалавечых правоў непраў ад амерыканскіх аматараў Ліча. У мастацкім нарысе «Орден Леніна» А. Міронаў паказаў сваё ўмельства гаварыць сіцэла, коратка, у невялікіх рамкі твора ўкладзіць значны змест.

Увогуле надранае апавяданне «Саме дарагое» несе штучна, надуманая дэтал, якую пісьменнік назойліва падкрэслівае: каб пасведчыць героям твора, якія апынуліся ў французскім парту, што яны сустрэлі там земляка-беларуса, аўтар часад-часу прымушае апошняга гаварыць беларускія словы («каб», «тады», «вот і добра», «гадзінік» і г. д.).

У зборніку «Канец легенды» змешчана апавесць А. Міронава «Служым Савецкаму Саюзу». Як ужо адзначалася ў друку, апавесць, асабліва першая яе частка, з'яўляецца пэўным творчым дасягненнем пісьменніка. Твор перадае складаную і суровую абстаноўку далёкай Поўначы, у якой у дні Вялікай Айчыннай вайны савецкія маракца валь мужна барацьбу з ворагам. Апавесць сведчыць, што аўтар ведае Поўнач, ведае яе прыроду. Запамінаюцца вобразы савецкіх маракцаў — старшага лейтнанта Міхаілава і старшынні Сілага, раскрытыя пісьменнікам у дзеянні; чытач ведае іх характар, іх пачуцці і думы. Пераканальны ў творы і вобраз Панова, чалавека слабавольнага і няўстойлівага. А. Міронаў псіхалагічна абгрунтаваў ганебную нагібель гэтага героя.

Другая частка апавесці пмаць слабець за першую, і, нам здаецца, што твор зыйграў-бы, калі-б аўтар наогул адкінуў яе. Працяг апавесці фактычна нічога новага да характарыстыкі герояў не дадае. Да таго-ж, першая частка, на сутнасці, мае лагічны канец: фашысцкая падводная лодка, мяркуючы па намаляванай каршыне бою, павіна была загінуць: «На налубе лодкі ўзвіўся вогненны слуп. Снарады іраўлі, красалі доўга праце цела ворага... Над лодкай, да самага неба, узніўся страдзінны ўзрыў». І далей: «На ахляях, у бухце, усё шырэй і шырэй расплывалася нілмая саляра, якая пералівалася пад сонцам усімі колерамі вясёлкі». Звалачыся-б, з ворагам скончана, тут і заканчвае твор павіна было-б быць. Алякс А. Міронаў чамусьці «ўваскраса» падводную лодку і піша другую частку апавесці, якая фактычна з'яўляецца самастойным творам і толькі ўмоўна звязана з першай.

Удачы і недахопы зборніка А. Міронава «Канец легенды» яшчэ раз свідравіць, што жыццё, поўнакроўны чалавек — аснова твора. І там, дзе пісьменнік малое чалавека ўсебакова, раскрываючы сродкамі мастацкага слова глыбіню яго душы, яго характар, паказваючы яго ў канкрэтных выпадках,—там пісьменнік чакае поспех, там яго чакае ўвага чытача.

Да 10-годдзя ўз'яднання беларускага народа ў адзінай Беларускай Савецкай дзяржаве

ПРАЗ ГОДЫ ВЫПРАБАВАННЯЎ

Г. ШЧАРБАТАЎ

Слонімеі раён, вёска Вялікая Кракотка, бібліятэка імя Янкі Купалы, — гэты адрас шырока вядомы сярод нашых чытац і квізагадзючых работнікаў Мінска, сярод многіх беларускіх пісьменнікаў. Сюды ідуць з сніжных магазінаў сталіцы навіны беларускай і рускай літаратуры, часопісаў, газет.

Асаблівай любоўю і папулярнасцю карыстаецца бібліятэка сярод працоўных Слонімскага раёна. Тут можна пацэць цэлыя дзеньці аб тым, як бібліятэка прайшла праз годы цяжкіх выпрабаванняў у часе беларускага панавання, як яна ўзнімала дух народа ў барацьбе за яго свабоду.

— А ведаеце, у гэтым намя пераўвядзення, — зазначае загадчык бібліятэкі Аляксандр Іванавіч Жыткевіч. — Ёс бібліятэкі сапраўды быў непаруўна звязаны з лёсам народа, з яго жыццём і барацьбой.

Былы франтавік, інвалід Айчыннай вайны Аляксандр Жыткевіч любіць сваю бібліятэку. Калісьці ў юнацкі гады ён быў адным з яе арганізатараў.

Польскія акупанты, захавішы зямлі Заходняй Беларусі, устанавілі каланіяльны рэжым. Лепшая зямля адыйшла панам і асадкам. Беларуска школы былі закрыты. Народ забаранілася размаўляць на роднай мове, чытаць беларускія кнігі, спяваць беларускія песні. Сямці сялян, пазбаўленых зямлі, вымушаны былі іці барацьбу. Такі ас сустрэў і жыхароў вёскі Вяліка Кракотка. Многія з іх былі пазбаўлены зямлі. Вяртаючы пайшлі Рыгор Збраеўч, браты Жыткевіч, Іван Калаявіч і многія іншыя сяляне.

Па рашэнню падпольнай беларускай арганізацыі ў вёсцы Вялікая Кракотка ў 1927 годзе пачала стварацца беларуская бібліятэка. Ініцыятарам яе арганізатры быў малады паэт Вялікі Таўлаў, які жыў тады ў суседняй вёсцы Рудаўка, і кракоцкая моладзь — Іван Місько, Аляксандр Жыткевіч, Рыгор Збраеўч, Міхась Ігнатюк, Іван Ароўка, Васіль Трафімовіч. Насельніцтва многіх вёсак горада патрымала пачынаюцца. У 1928 годзе бібліятэка была адкрыта. Тут былі творы Я. Купалы, Я. Коласа, М. Горькага, А. Пешкіна, Л. Талстога, Т. Шаўчэнкі, А. Міхалевіча і іншыя пісьменнікаў. Бібліятэку назвалі імем любімага паэта Янкі Купалы.

Аляксандр Жыткевіч успамінае, з якім задавальненнем сустрэлі сяляне гэтую навіну. У бібліятэцы заўсёды было поўна народу. Сюды прыходзілі за дзесяткі кіламетраў, каб атрымаць любімыя кнігі, прачытаць рэвалюцыйную літэратуру, пацэць навіны, што прыйшлі з-за мяжы—з усходу. Многія творы народных беларускіх песнароў завучваліся напамыць, перапісвалі ў шматкі, сшыткі, сшыткі. Вечары ў бібліятэцы хутка сталі нагадваць рэвалюцыйныя мітынгі, на якіх працоўныя сяляне выказвалі пратэст супраць польскіх каланізатараў.

У 1929 годзе праз калючыя драгты граніцы ў Вялікую Кракотку з Мінска дайшла кніга сатыры Кандрата Крапівы «Ві-

лі». Яна зрабілася любімым творам сялян, хадзіла па вёсках у дзесятках руканічных спісак. Моладзь ведала пэму напамыць. Вострая сатыра на папоўкае немаральнасца, на забобы—кніга ўспрымалася, як сатыра на ўвесь тагачасны польскі дзяржаўны лад.

Дзеянства бібліятэкі стала вядома польскай паліцыі. У канцы 1929 года бібліятэка была закрыта, а яе ініцыятары арыштаваны. Па этаніх дарогах пайшлі ад астрага да астрага Вялікі Таўлаў, Аляксандр Жыткевіч, Іван Місько, Рыгор Збраеўч, Міхась Ігнатюк і іншыя. Алены з іх зведлі жудасныя заспекі Каргуз-Барэскага астрага, другі—Селішчынскі турмы пад Варшавой, трэці—Віленскі казематаў. Сяляне Вяліка Кракоткі, як і ўсе працоўныя Заходняй Беларусі, жылі думамі аб сваім вызваленні. Яны верылі, што настане гэты час, калі адзінакроўныя браты прыдуць ім на дапамогу.

У вёскамім верасне 1939 года Савецкая Армія па загаду вялікага Сталіна паддала руку дапамогі сваім адзінакроўным братам.

Савецкая ўлада вярнула працоўным сялянам Вяліка Кракоткі іх зямлі, адкрыла беларускую школу, прадаставіла ўсе правы свабоднага савецкага грамадзяніна. З кніг, што пбы сьвяточнымі рэлікія хаваліся ў вёсцы, сяляне зноў аднавілі сваю бібліятэку. Па прыкладу сваіх усходніх братоў, кракоцкія рашылі жыць па-новаму і арганізавалі калас імя Дзяржынскага.

Фашысцкая навала не зламала савецкіх людзей. З віноўчых у руках пайшоў абароніць сваё іччасце на франтах Айчыннай вайны Аляксандр Жыткевіч. Партызанскі аўтаматам знішчыў ворагаў Васіль Жыткевіч. У вёсцы была створана антыфашысцкая арганізацыя. Рыгор Збраеўч стаў у звязным партызанскай брыгады імя Рака-бубскага.

— Ніколі не забыць нам летні дзён 1944 года,—гаворыць Аляксандр Жыткевіч.—Савецкая Армія зноў прынесла нашаму народу іччасце, зноў ён стаў поўнаўважымым чалавечым на сваёй зямлі.

Паўбываўшы цяпер у Вялікай Кракотцы, паглядзіце, як змянілася яе аблічча, як вырасталі яе людзі! Адноўлены калас. Яго старэйшій працце былі партызан Васіль Жыткевіч, а намеснікам—дэпутат сельсавета Рыгор Збраеўч. У трэці раз адноўлена бібліятэка імя Янкі Купалы.

Іна пакуль што размешчана ў хаце не загадчыка Аляксандра Жыткевіча. У цэнтры хаце, на сцяне—партрэт Янкі Купалы, падарваны бібліятэцы жонкай паэта Уладзіслава Францаўнай Луповіч. У бібліятэцы ёсць адрэзкі беларускай, рускай мастацкай літаратуры, а таксама палітычнай, сельскагаспадарчай і дзя-

Горад на Нёмане

Ф. АНДРОСК

Горад Гродна ўзлік больш тысячы год таму назад. У літаратурных крыніцах упершыню ўпамінаецца аб ім пад назвай Гардзень у 1128 годзе. К гэтому часу Гродна ўжо з'яўлялася сталіцай аднаго з княстваў.

Гістарыя Гродна развіваецца ад старага замка ў паўночна-ўсходнім і паўднёва-ўсходнім напрамках па праваму берагу ракі Нёман і леваму берагу ракі Гардзічанка. У больш позні час, калі была пракладзена чыгуначная магістраль Пярэброт—Варшава, горад пачынае інтэнсіўна развівацца на поўнач, усход і поўдзень па левы бок Нёмана.

Цэнтральная частка Гродна, размешчаная ў трохвугольніку—ракі Нёман, Гардзічанка і чыгуначныя шляхі,—з'яўляецца яго старажытнай часткай. Вуліцы тут вузкія, звышныя, з мноствам завулкаў і тупікоў. Будынкі па сваіх памерах і архітэктурны вельмі разнастайныя. У раёнах, якія ўзніклі ў пазнейшы час — паўночна-заходнім, паўночна-ўсходнім і Зарачанскім,—ішчальнасць забудовы значна меншая, будынкі тут пераважна аднапавярховыя і часткова двухпавярховыя, сістэма гарацкага плана больш адрэсавана.

Гродна размешчана на маляўнічым рафэлье ракі Нёман. У горадзе ёсць значная колькасць помнікаў архітэктурны — Стары замак, Новы замак, Каложская царква і г. д. Архітэктурныя помнікі, збудаваныя на пануючых пунктах рафэлье, надаюць гораду прыгожы выглад.

Такія асноўныя рысы сучаснага Гродна. На працягу больш трох гадоў архітэктар А. П. Кіпенка сумесна з інжынерамі Беларускага Дзяржаўнага праектнага інстытута «Белдзярпраект» працаваў над складаннем праекта планіроўкі новага Гродна.

Кня-ж асабліваці і што новага ўносіць праект у сучасны гарадскі план горада?

Аднаўленне і развіццё ўсёй праектнае абумоўліваецца народна-гаспадарчым значэннем горада, як буйнага прамысловага цэнтры з развітай лёткай, харчовай і будаўнічай прамысловасцю, адміністрацыйна-палітычнага і культурнага абласнага цэнтры Беларускай ССР.

Тэрытарыяльнае развіццё Гродна праду-

чай літаратуры. На відным месцы стаць томы твораў В. І. Леніна і І. В. Сталіна. Бібліятэка пачынае 2560 кніг. Звыш 250 кніг мастацкай літаратуры прыслала сюды Уладзіслава Францаўна Луповіч.

Аб змяненні культурына аблічча вёскі і яе людзей гаворыць шматлікія факты. У бібліятэцы вяршана дыяграма дасягненняў вёскі Вялікая Кракотка за гады савецкай улады. Лічыць яе вельмі красамоўна і пераканучыя. У 1939 годзе ў вёсцы налічвалася 146 неписьменных. Савецкая ўлада дапамагла ім вывучаць пісьменнасцю. Раней тут не было свайго школы. Цяпер у сямігадовай школе навучаецца больш двухсот дзяцей сялян. У вышэйшых і сярэдніх навучальных установах розных гарадоў Савецкага Саюза атрымоўваюць веды звыш 40 юнакоў і дзяўчат кракоцян. 20 сялянскіх дзяцей ужо пачалі пачынаць прафесійна настаўнікаў, урачоў, інжынераў. У вёсцы адкрыты сельскагаспадарчы пункт.

Воль бібліятэцы фармулар Рыгора Збраеўча. Што ён чытае? Дзеўшчым твораў В. І. Леніна, «Гісторыя дыпламатыі», І і II тамы, «Ціхі Дон» М. Ш

